

Monumentnummer*: 469332

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijksmonument
Inschrijving register* 19 januari 1994
Kadaster deel/nr 82865/142

Woonplaats* Assen
Gemeente* Assen
Provincie* Drenthe

Locatiennaam Assen
Locatieomschrijving BY Witterstraat 126

Kadastrale gemeente* Assen
Sectie* P
Kadastraal object*
Appartement aanduiding
Grondperceel 2103

Omschrijving**

Inleiding

KAZERNEGEBOUW 'EMMA' voorheen geadresseerd Vaart ZZ 159;161. Het eerste gebouw dat op het terrein van de Johan Willem Friso Kazerne (de voormalige 'Klapkampen' tussen de Witterstraat en de Vaart ZZ) werd aangelegd is het van 1893 daterende in neo-renaissance stijl opgetrokken legeringsgebouw 'Wilhelmina'. In 1895 (1894 volgens de datumsteen) verrees rechts hiervan de vrijwel identiek vormgegeven 'EMMA'. De kleinere 'Hendrik' werd in dezelfde stijl en met dezelfde detaillering gebouwd in 1905 (1904 volgens de datumsteen). Aangezien de 'Wilhelmina', de 'Emma' ongeveer even groot zijn en vrijwel indentiek zijn vorm gegeven wordt volstaan met een en dezelfde omschrijving.

Omschrijving.

De 'Wilhelmina' en de 'EMMA' zijn opgetrokken vanuit een rechthoekige, langwerpige plattegrond met elk vier, loodrecht op de hoofdgebouwen staande dwarsvleugels aan de achterzijde. De gebouwen zijn voorzien van een verdieping onder met bouletpannen gedekte afgeknotte zadeldaken. De lange, 53-assige voorgevels met hardstenen plint zijn rijkelijk voorzien van gevelaccenten in natuursteen en rode verblendsteen en worden geleed door lisenen. De vensters op de begane grond zijn voorzien van hardstenen onderdorpels en zijn getoogd, evenals de bovenlichten van de niet originele deuren in deze bouwlaag (behalve die van de

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

hoofdentree). De gevelopeningen op de verdieping zijn rechtgesloten en voorzien van zandstenen onderdorpels. De vensters en deuren op de begane grond staan onder segmentbogen, die van de verdieping onder strekken, alle met aanzet- en sluitstenen van Bentheimer zandsteen. Het symmetrische linker bouwdeel is opgetrokken in rode verblendsteen en voorzien van lisenen, die zijn geblokt op de begane grond. De drie traveeën brede middenpartij met tuitgevel en dwarskap heeft een zandstenen cordonlijst. De top is voorzien van klimmende segmentboogfriezen, zandstenen deklijsten en een tenant in de tuit, die wordt bekroond door een gebogen fronton. Het zoldervenster is een tweelingvenster met rondboog-bovenramen onder een liggende ellipsvormige overspanningsboog. De lisenen (met kroonlijst) aan weerszijden van de middenpartij worden bekroond door beeldhouwde schilddragende leeuwen, die ook voorkomen op de schouders van de andere topgevels. De twee-assige geveldelen links en rechts van de tuitgevel hebben een bakstenen attiek met rondboog-fries. Op de hoeklisenen staan vierkante hoektorentjes met uitkragende kantelen van Bentheimer zandsteen en een invulling van baksteenmozaïeken in de rondboog-spaarvelden. De gevel van het zeventien traveeën brede bakstenen bouwdeel rechts van het vorige is iets terugliggend met in het midden een hoger opgaande, smalle tuitgevel met dwarskap en een entree onder een balkon met rondboogbalustrade en hardstenen consoles. Op het balkon komt een porte brisée uit. Tussen de lisenen (als die van het linker bouwdeel) staan twee of drie vensters per bouwlaag. De zolderverdieping is voorzien van een rondboogvenster, de uitgemetselde rand van de geveltop heeft geprofileerde zandstenen deklijsten en de tuit wordt afgedekt met gebogen frontons. De twee traveeën brede gevelpartijen aan weerszijden van de tuitgevel zijn voorzien van een attiek als van het linker bouwdeel, de drie-assige geveldelen daar links en rechts van worden verlevendigd door diamantkoppen in terugliggende velden van rode verblendsteen. De lisenen aan weerszijden van de vijf traveeën brede middenpartij zijn hoger opgaand met een kussenvormige dekplaat. Het symmetrische centrale gedeelte van de façade is weer van rode verblendsteen en in grote lijnen vergelijkbaar met de linker gevelpartij. De middenpartij hiervan heeft een entree met nieuwe deur binnen een terugliggende omlijsting van rode zandsteen. Het hardstenen balkon wordt gedragen door pilasters en consoles van de zelfde steensoort. Op het balkon komt een brede, rechtgesloten gevelopening met porte brisée uit. Deze staat onder een kroonlijst en een rondboog met in de boogtrommel een zandstenen reliëf met het wapen van Nederland en 'Wilhelmina kazerne'. De omlijsting rondom de deuren en het reliëf is een op gecanneleerde pilasters staande profielboog met sluitsteen. De geveltop is enigszins vergelijkbaar met de top van de linker gevelpartij, maar heeft frontons aan alle vier tuitzijden met het jaartal 1893 vermeld in de voorste. De ronde gevelopening in het midden van de geveltop bevatte oorspronkelijk een klok. Dwars op de kap en er door heen lopen brandmuren met smeedijzeren windvanen op de tuiten. De gevelpartijen rechts van het midden zijn de gespiegelde versies van de gevelpartijen links ervan, met dit verschil dat het rechter geveldeel aan weerszijden van de topgevel slechts een in plaats van twee traveeën telt. De rechter kopgevel is symmetrisch met twee vensters per bouwlaag en in het midden een hoog opgaand, waarschijnlijk toegevoegd blind risaliet met rechte beëindiging. De vensters in de achtergevel zijn getoogd onder verblendstenen hanekammen op de begane grond en rechtgesloten onder eveneens verblendstenen strekken op de verdieping. Op de verdieping bevinden zich tevens enkele gietijzeren roosvensters. De geprofileerde gietijzeren dakgoten steunen op smeedijzeren beugels. De achtergevel heeft een uitbouw tussen de twee rechter van de vier dwarsvleugels. De vier verdiepingloze vleugels onder zadeldak zijn voorzien van trasramen, rechtgesloten vensters met hardstenen onderdorpels onder verblendstenen strekken en rechthoekige, gietijzeren ontluichtingsroostertjes onder de gietijzeren, op beugels steunende dakgoten. De symmetrische kopgevels hebben uitkragende daklijsten met hangstijlen en zijn in de buitenste vleugels bovendien voorzien van een roosvenster. Elke kopgevel is voorzien van een recht- gesloten entree met hardstenen stoepje in een spaarveld met korfboog en aan weerszijden een spaarveld met verblendstenen segmentboog. De lange gevels zijn geleed door middel van lisenen met hardstenen kop, waartussen zes- en negen-ruits vensters zijn geplaatst. Tussen de tweede en de derde vleugel, die verder uit elkaar liggen dan de andere, bevond zich oorspronkelijk de overdekte binnenplaats, die was voorzien van een kapconstructie met ijzeren boogspanten. Geheel links aan de achtergevel staat een uitbouwje met verdieping onder lessenaardak. Het is boven het

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

trasraam van gepleisterde baksteen met schijnvoegen en heeft een vierkante hoekpinakel. De linker (oostelijke) kopgevel is een symmetrische tuitgevel met twee vensters per bouwlaag en hoeklisenen die zijn bekroond door uitgekraagde vierkante torentjes met zandstenen kantelen. De top is voorzien van geprofileerde deklijsten. In het midden van de gevel staat een risaliet die overgaat in de tuit, die is voorzien van een vierkante opgemetselde opbouw met boogfrontons. Het kazernegebouw met het opschrift 'Emma kazerne' en het jaartal 1894 in de centrale gevelpartij is op enkele kleine details na het spiegelbeeldig evenbeeld van de 'Wilhelmina' (zie de omschrijving hierboven). Het uitbouwje aan de achterzijde van de 'Emma' is slechts aan twee zijden gepleisterd en bovendien voorzien van een verdiepingloze aanbouw. De westelijke kopgevel is een tuitgevel die wordt bekroond door een opengewerkte vierkante tuit met gebogen frontons. De gevel met breed, blind middenrisaliet is voorzien van een roosvenster op de begane grond, waar bovendien een van de vensters met segmentboog een rechtgesloten entree is geworden. De centrale gevelpartij is hier nog wel voorzien van de klok.

Waardering

Het zeer karakteristieke kazernegebouw 'Emma' is van grote architectuurhistorische waarde vanwege de relatieve gaafheid, het materiaalgebruik, de stilistische zuiverheid en typologische zeldzaamheid. Het beeldbepalende gebouw is tevens van waarde voor de sociaal-economische geschiedenis en de historie van Assen als garnizoensstad. De 'Emma' vormt samen met de 'Wilhelmina' en de 'Hendrik', het bureel annex gymnastiekgebouw en de hekken met schildwachthuisjes aan Vaartzijde een bijzonder complex met een evidente samenhang tussen de diverse complexonderdelen, waardoor ook de ensemblewaarde groot is. Het kazernegebouw maakt tevens deel uit van het beschermd stadsgezicht Assen.

Hoofdcategorie

Verdedigingswerken en militaire gebouwen

Subcategorie

Militair verblijfsgebouw

Functie

Kazerne

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument